

7.3.2007

Dnro 744/4/06

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Kristian Holman

POLIISIN PUOLUEETTOMUUS JA KÄYTTÄYTYMINEN

1 KANTELU

A ja B (jäljempänä kantelijat) arvostelivat eduskunnan oikeusasiamiehelle 27.2.2006 osoittamassaan kirjeessä Lahden kihlakunnan poliisiviranomaisten menettelyä seuraavilta osin:

1. Kantelijat kertoivat, että heidän taloyhtiönsä naapurit olivat kertoneet samassa taloyhtiössä asuvalle ja tuntemalleen poliisina työskentelevälle C:lle kantelijoista sellaisia perättöminä pidettäviä seikkoja, joiden perusteella C oli päättänyt lähettämään A:sta terveyskeskukseen mielenterveyslain 30 §:n tarkoittaman ilmoituksen. Kantelijat kertoivat edelleen, etteivät he olleet koskaan tavanneet C:tä ja katsoivat, että ilmoitus oli tehty naapureiden ja C:n toimesta jonkinlaisena "tutunkauppana".

2. Kantelukirjoituksessa arvosteltiin esitutkinnan toimittamista. Kantelijat olivat tehneet Lahden kihlakunnan poliisilaitokselle rikosilmoituksen heihin kohdistuneesta kunnianloukkauksesta. Kantelijat olivat nimenneet rikoksesta epäillyiksi C:n sekä naapurinsa, jotka olivat kyseiselle C:lle kertoneet kantelijoiden perättöminä pitämiään asioita A:n käyttäytymisestä ja muutoinkin käyttäytyneet loukkaavasti A:ta ja B:tä kohtaan. Kantelijoiden mukaan esitutkinnassa tutkijana toiminut vanhempi rikoskonstaapeli D oli ollut haluton tutkimaan asiaa poliisimiehestä (C) tehdyn rikosepäilyn osalta. Kun kantelijat olivat myöhemmin yrittäneet tehdä (erillistä) rikosilmoitusta C:stä, oli heidän kanssaan asioinut rikosylikonstaapeli E ollut niin ikään haluton kirjaamaan rikosilmoitusta asiasta. Lisäksi kantelijat arvostelivat E:n käyttäytymistä ylimieliseksi ja ilkeäksi ja kertoivat, etteivät olleet saaneet poliisilta pyynnöistä huolimatta esitutkintapöytäkirjoja itselleen.

Kokonaisuudessaan kantelijat katsovat heidän kanssaan asioineiden Lahden kihlakunnan poliisiviranomaisten käyttäytyneen epäasiallisesti ja puolueellisesti heitä kohtaan.

3 RATKAISU

3.1 Vanhempi rikoskonstaapeli C:n menettely

Tapahtumista

Vanhempi rikoskonstaapeli C on kantelun johdosta antamassaan selvityksessä kertonut tehneensä havaintoja A:sta sekä kuulleensa kahdelta samassa taloyhtiössä asuvalta henkilöltä "erilaista tietoa"

A:n käyttäytymisestä. Selvityksessään C kertoo ilmenneen, että A:n tekemä "vainoaminen" taloyhtiössä oli kohdistunut vanhuksiin, yksinasuviin sekä lapsiin.

C oli tehnyt ilmitulleiden tapahtumien johdosta Lahden terveyskeskukseen 13.6.2005 päivätyn ja seuraavasti otsikoidun ilmoituksen: "Lahden poliisin ilmoitus terveyskeskuslääkärille tietoonsa tulleesta mielenterveyslain 30 §:ssä tarkoitettu mielen terveyspotilaasta". Ilmoituksessa oli kuvattu havaintoja A:n käyttäytymisestä. Tehdyn ilmoituksen perusteella A oli 21.6.2005 kutsuttu Lahden terveyskeskukseen mahdollisen tahdosta riippumattomaan hoitoon määräämisen edellytysten toteamiseksi. Näitä edellytyksiä ei ollut kuitenkaan todettu. A katsoi tehdyn ilmoituksen loukanneen kunniaansa.

Oikeusohjeet

Poliisilain 1 §:n 1 momentin mukaan poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen.

Poliisilain 2 §:n 1 momentin mukaan poliisin on toimittava asiallisesti ja puolueettomasti sekä sovinnollisuutta edistäen.

Mielenterveyslain 30 §:n mukaan tavatessaan henkilön, joka todennäköisesti voidaan määrätä hoitoon hänen tahdostaan riippumatta, tai saatuaan tietää tällaisesta henkilöstä, poliisin on ilmoitettava asiasta terveyskeskukseen. Erittäin kiireellisessä tapauksessa poliisi on velvollinen toimittamaan hänet heti terveyskeskukseen tutkittavaksi.

Arviointia

Katson ensinnäkin, että poliisilla on ollut mielenterveyslain nojalla velvollisuus tehdä ilmoitus terveyskeskukseen henkilöstä, joka todennäköisesti voitaisiin määrätä hoitoon hänen tahdostaan riippumatta. En voi tältä osin todeta poliisille kuuluvaa harkintavaltaa ylitetyn; C on selvityksessään kertonut perustaneensa ilmoituksen tekemisen omiin havaintoihinsa sekä samassa taloyhtiössä asuvilta henkilöiltä saamaansa tietoon. Lisäksi hän oli keskustellut asiasta poliisilaitoksessa työskennelleen sairaanhoitajan kanssa. Olen myös tapahtumaa arvioidessani ottanut huomioon, että C:n menettelyä on arvioitu poliisirikosasia esitutkimamenettelyssä, jonka perusteella tutkinnanjohtajana toiminut syyttäjä on tehnyt päätöksen esitutkiminnan toimittamatta jättämisestä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö C:n menettelyä voitaisi myös laillisuusvalvojan toimesta arvioida.

Asiassa on herännyt epäily kantelijoiden taholta mahdollisesta "tutunkaupasta", jolla tarkoitettaneen tässä tapauksessa sitä, että vanhempi rikoskonstaapeli C olisi tehnyt mielenterveyslain tarkoittaman ilmoituksen jonkinlaisena "palveluksena" muille taloyhtiössä asuville henkilöille ja heidän esittämistään pyynnöstä. Vanhempi rikoskonstaapeli C:n menettelyä arvioitaessa onkin nähdäkseni pohdittava, mikä merkitys on sillä, että mielenterveyslain 30 §:n mukaisen ilmoituksen tekevä poliisimies asuu ilmoituksen kohteena olevan henkilön kanssa samassa taloyhtiössä.

Poliisitoiminnalta – ja luonnollisesti myös yksittäiseltä poliisimieheltä – poliisilaissa edellytettävän puolueettomuusvaatimuksen keskeisenä vaatimuksena voidaan pitää sitä, ettei poliisimies saa tehdä virkatoimia tai virkamiehenä vaikuttaa asiassa, jossa hän itse on asianosainen. Toisaalta puolueettomuus voi vaarantua myös tilanteissa, joissa asianosainen ja poliisimies olisivat esimerkiksi läheisiä tuttavuuksia. Nyt asianosaisena ei kuitenkaan ollut virkamiehen varsinainen tuttava, vaan kysymys on selvityksen mukaan ollut luonteeltaan lähinnä tavanomaiseen naapurussuhteeseen verrattavasta

tilanteesta. Poliisilta edellytettävän puolueettomuuden osalta on kuitenkin syytä korostaa puolueettomuuden niin sanottua objektiivista puolta: ei riitä, että toimenpiteestä vastuussa oleva poliisimies itse uskoo tai tietää olevansa puolueeton, vaan puolueettomuuden tulee näkyä myös ulospäin. Yhteiskunnallisen asemansa ja valtuuksiensa vuoksi poliisi näet kuuluu siihen viranomaisten ryhmään, jonka toiminnan puolueettomuudelle ja tasapuolisuudelle on asetettava tavanomaista korkeammat vaatimukset.

Käsitykseni mukaan esitetty epäily C:n puolueellisuudesta ja hänen naapuruussuhteensa kantelijoihin sekä muihin A:n käyttäytymisestä havaintoja tehneisiin huomioon ottaen, erityisesti ulkopuolisen silmin tarkasteltuna, olisi mielestäni ollut parempi, että A:ta koskevan mielenterveyslain 30 §:n mukaisen ilmoituksen tekeminen olisi mahdollisuuksien mukaan annettu jonkun toisen poliisimiehen tehtäväksi. Näkemykseni mukaan C:n menettely kantelunalaisessa tapauksessa on ollut omiaan saattamaan kyseenalaiseksi poliisitoiminnalta edellytettävän puolueettomuusvaatimuksen. C:n menettelyn moitittavuutta korostaa se, että luottamus poliisiin puolueettomuuteen on yksi poliisitoiminnan uskottavuuden keskeisiä vaatimuksia. Koska C on jäänyt eläkkeelle 1.9.2005 lukien, tyydyn saattamaan käsitykseni C:n menettelystä hänen tietoonsa lähettämällä hänelle jäljennöksen tästä päätöksestäni Etelä-Suomen lääninhallituksen poliisiosaston välityksellä.

3.2

Poliisin menettely ja käyttäytyminen rikosilmoituksen kirjaamisen ja esitutkinnan yhteydessä

Tapahtumista

Kantelukirjoituksen ja siihen hankitun selvityksen perusteella kantelijat olivat 23.6.2005 menneet Lahden kihlakunnan poliisilaitokselle tehdäkseen rikosilmoituksen naapureistaan, mukaan lukien vanhempi konstaapeli C:stä. Rikosilmoituksen perusteena olivat olleet kantelijoiden loukkaavana ja perättöminä pitämät tiedot A:n käyttäytymisestä, jotka olivat johtaneet siihen, että C oli tehnyt A:sta mielenterveyslain 30 §:n mukaisen ilmoituksen terveyskeskukseen, sekä muu taloyhtiössä kantelijoihin kohdistunut "vainoaminen". Ilmoituksen oli vastaanottanut vanhempi rikoskonstaapeli F ja asia oli kirjattu ilmoitusnumerolla - - -.

Ilmoitukseen oli kirjattu rikoksesta epäillyiksi kantelijoiden naapureita lukuun ottamatta vanhempi konstaapeli C:tä. Ilmoituksen selostusosassa oli maininta A:n kutsumisesta "mielentilatutkimukseen" ja kantelun perusteella C:n menettelyä oli jollakin tavoin sivuttu ilmoituksentekotilanteessa.

Sittemmin kantelijoihin oli otanut yhteyttä asian tutkijaksi nimetty vanhempi rikoskonstaapeli D. Hän kertoo kantelun johdosta antamassaan selvityksessä, että hän oli tutkinnan alkuvaiheessa pitänyt itseään esteellisenä suorittamaan esitutkintaa vanhempi konstaapeli C:n menettelyn osalta. D kertoo sopineensa esimiestensä kanssa, että C:n osuus "irrotettaisiin" muusta esitutkinnasta ja se tutkittaisiin ns. poliisirikosasiaan toisen kihlakunnan poliisilaitoksen toimesta.

Suoritettuna esitutkinnan yhteydessä D kertoo todenneensa kantelijoille, ettei hän ota kantaa poliisirikosasiaan tutkittavaan asiaan, jossa C oli epäiltynä, ja että kyseistä asiaa tutkittaisiin erillisenä asiana. D toteaa myös, että esitutkinta päätettiin saattamalla se syyttäjän harkittavaksi ja että kukaan jutun osallisista ei ollut pyytänyt D:tä toimittamaan esitutkintapöytäkirjaa erikseen heille, vaan se oli ollut normaalisti saatavilla (tilattavissa) esitutkinnan valmistuttua.

Sittemmin kantelijat olivat 5.9.2005 menneet edelleen Lahden kihlakunnan poliisilaitokselle tekemään (erillistä) rikosilmoitusta. Tällöin heidän kanssaan oli asioinut rikosylikonstaapeli E. Kantelijat olivat halunneet tehdä rikosilmoituksen vanhempi rikoskonstaapeli C:n menettelystä hänen tehtyään

A:ta koskevan ilmoituksen terveystakeskukseen.

Selvityksensä mukaan rikosylikonstaapeli E oli yrittänyt selittää kantelijoille, että hänen käsityksensä mukaan asia on jo vanhempi rikoskonstaapeli D:n "hoidossa" ja ettei samasta asiasta voi tehdä kah- ta rikosilmoitusta. Tässä yhteydessä E kertoo ottaneensa yhteyden D:hen ja hänen esimieheensä, jolloin oli selvinnyt, ettei D:n tutkittavana olevassa jutussa tutkittu C:n menettelyä, E:n ja kantelijoiden välinen keskustelu oli E:n mukaan jatkunut "kiivaana" ja E myöntää selvityksessään hermostuneensa ja "varmaankin korottaneensa ääntänsä päästäkseen edes lähelle A:n ja B:n käyttämää äänitasoa". Selvityksessään E kiistää kantelijoiden e sittämät väitteet hänen ylimielisestä, ilkeästä ja C:tä puolus- tavasta käyttäytymisestään.

Kun kantelijat ja E olivat päässeet "yhteisymmärrykseen" siitä, mitä kantelijat halusivat, eli tehdä ri- kosilmoituksen C:stä hänen terveystakeskukseen lähettämänsä ilmoituksen johdosta, E kertoo yrittä- neensä selvittää kantelijoille, että "rikosilmoitusta ei tehdä Lahden poliisilaitokselle, vaan johonkin toiseen [poliisi]piiriin, koska Lahden poliisi ei voi tutkia omaan henkilökuntaansa kohdistuvaa ri- kosepäilyä".

E kertoo edelleen yrittäneensä kertoa kantelijoille, että hän kyllä kirjaa rikosilmoituksen, mutta se kir- jattaisiin toisen poliisipiirin tutkittavaksi ja että E joutuu ottamaan yhteyden apulaispoliisipäällikköön sen selvittämiseksi, mihin piiriin (tai oikeammin p oliisilaitokselle) ilmoitus kirjattaisiin ja että apulais- poliisipäällikkö vuorostaan joutuisi soittamaan kyseiselle poliisilaitokselle saadakseen kirjattavat tut- kija- ja tutkinnanjohtajatiedot. Näin ollen E ei voinut tehdä ilmoitusta "suoralta kädeltä". E:n mukaan kantelijat olivat edellä kerrotusta huolimatta vaatineet, että ilmoitus kirjataan välittömästi, johon E oli vastannut ettei se ole mahdollista, ennen kuin hän olisi ollut yhteydessä apulaispoliisipäällikköön. E:n mukaan tässä yhteydessä kantelijat olivat ryhtyneet epäilemään, ettei hän suostuisi kirjaamaan ilmoi- tusta C:stä. E oli kuitenkin saanut haluamansa tiedot apulaispoliisipäälliköltä ja kirjannut ilmoituksen tutkintavuorossa olleelle Kotkan kihlakunnan poliisilaitokselle ilmoitusnumerolla - - -.

Oikeusohjeet

Valtion virkamieslain 14 §:n 2 momentin mukaan virkamiehen on käyttäydyttävä asemansa ja tehtävi- ensä edellyttämällä tavalla.

Poliisilain 9 c §:n mukaan poliisimiehen on virassa ja yksityiselämässään käyttäydyttävä siten, ettei hänen käyttäytymisensä ole omiaan vaarantamaan luottamusta poliisille kuuluvien tehtävien asianmu- kaiseen hoitoon. Arvioitaessa poliisimiehen käyttäytymistä otetaan huomioon myös hänen asemansa ja tehtävänsä poliisihallinnossa.

Esitutkintalain 14 §:n 2 momentin mukaan poliisimiehen tekemäksi epäillyn rikoksen esitutkintaa joh- taa aina virallinen syyttäjä lukuun ottamatta rikesakkoasiana ja rangaistusmääräysmenettelyssä käsi- teltäviä asioita.

Esitutkinnasta ja pakkokeinoista annetun asetuksen 1 §:n mukaan kun asianomistaja tai joku muu ilmoittaa poliisille rikoksesta tai tapahtumasta, jota hän pitää rikoksena, ilmoitus on viipymättä kirjat- tava. Ilmoitus kirjataan merkitsemällä esitutkinnan toimittamista varten tarvittavat tiedot tapahtumasta ja asianosaisista. Jos ilmoitus on puutteellinen, on ilmoituksen tekijää kehotettava täydentämään sitä.

Arviointia

Poliisia koskevan rikosilmoituksen kirjaamisesta

Ilmoituksen kirjaamista koskeva säännös on sinänsä varsin ehdoton; ilmoitus on pääsääntöisesti kirjattava, kun ilmoituksen tekijä kuvaa ymmärrettävällä tavalla tapahtuman kulun ja hän pitää tapahtumaa rikoksena. Kuitenkin jotta ilmoituksen voisi kirjata, tulee ilmoittajan pystyä kertomaan ja kirjaajan ymmärtää, mitä tapahtumaa väitetään rikokseksi. Muutoinhan ilmoitukseen eivät tule kirjatuksi "esitutkinnan toimittamista varten tarvittavat tiedot tapahtumasta ja asianosaisista", kuten em. säännös edellyttää. Oikeuskirjallisuudessa kirjaamisvelvollisuudesta on todettu mm. niin, että kirjaamisvaatimus koskee kaikkien poliisiyksiköiden henkilöstön sekä myös muiden esitutkintaviranomaisten valvonnassaan tai muussa toiminnassaan saamia tietoja (Helminen – Lehtola – Virolainen: Esitutkinta ja pakkokeinot, 2005, s.184).

Tässä tapauksessa vanhempi konstaapeli F on 23.6.2005 kirjannut kantelijoiden tekemän rikosilmoituksen heidän naapureidensa menettelystä ja heidät on nimetty rikoksesta epäillyiksi. Sen sijaan vanhempi rikoskonstaapeli C:tä ei ollut nimetty ilmoitukseen epäillyiksi, vaikka ilmoituksen selostusosassa käsiteltiin A:n saamaa kutsua "terveyskeskuksen mielentilatutkimukseen", joten käsitykseni mukaan ilmeisesti jollain tavoin ilmoituksen vastaanottotilanteessa oli myös sivuttu C:n osuutta tapahtumiin.

Rikosylikonstaapeli E on sittemmin 5.9.2005 kirjannut C:tä koskevan rikosilmoituksen. Ilmoitus oli kirjattu Kotkan kihlakunnan poliisilaitoksen tutkittavaksi siten kuin poliisin tekemäksi epäillyn rikoksen esitutkintajärjestelyistä on sisäasiainministeriön määräyskokoelmassa ohjeistettu (SM-2005-01645/Ri-2).

Epäselväksi jääkin, miksei C:tä millään tavoin ollut nimetty tai häneen osuuttaan tapahtumiin kirjattu alkujaan 23.6.2005 tehdyssä ilmoituksessa, kun hänen osuutensa varsin oleellisesti liittyi ilmitulleisiin tapahtumiin.

Näkemykseni mukaan kysymys on ennen kaikkea siitä, miten poliisin tulee toimia tilanteessa, jossa asianosainen mahdollisesti nimenomaista rikosilmoitusta tekemättä väittää jonkun hänen asiaansa liittyvän toisen henkilön (tässä tapauksessa poliisimiehen) syyllistyneen rikokseen häntä kohtaan. Kantelijoiden mielipide vanhempi rikoskonstaapeli C:n menettelystä ei sinänsä ole ollut epäselvä; he ovat katsoneet hänen tehneen perusteettomasti A:ta koskevan mielenterveyslain 30 §:n mukaisen ilmoituksen terveyskeskukseen.

On lisäksi huomattava, että tässä tapauksessa poliisilla lienee erityisesti vanhempi rikoskonstaapeli D:n antaman selvityksen perusteella ollut jo esitutkinnan alkuvaiheessa tieto C:n osuudesta tapahtumiin ("*Tutkinnan alkuvaiheessa koin ja tiesin itseni jääviksi tutkimaan rikosta C:n osalta. Esimiesteni kanssa sovittiin, että kunnianloukkausrikoksesta irrotetaan C:n osuus ja se tutkitaan poliisirikosasiaan toisessa kihlakunnassa. - - - Asianomistajien kuulustelussa olen ilmoittanut, että en ota kantaa poliisirikosasiaan tutkittavaan asiaan jossa epäilty on C ja että kyseistä asiaa tutkitaan erillisenä asiana*"). Asianomistajat oli esitutkintapöytäkirjasta - - - ilmenevien päiväysmerkintöjen mukaan kuulusteltu 1.8.2005 (B) ja 4.9.2005 (A), eli ennen kuin C:stä oli kirjattu rikosilmoitusta, mikä tapahtui rikosylikonstaapeli E:n toimesta 5.9.2005.

Katson, että tässä tapauksessa ensisijainen vastuu asian (eli kantelijoiden tarkoituksen ja asianosaisten) selvittämisestä olisi kuulunut kantelijoiden naapureistaan tekemän ilmoituksen vastaanottaneelle vanhempi konstaapeli F:lle. Käsitykseni mukaan F:n olisi tullut ilmoitusta kirjatessaan ottaa huomioon C:n menettelystä esitetyt seikat ja pyrkiä niiden johdosta selvittämään, halusivatko kantelijat myös C:stä kirjattavan rikosilmoituksen. Selvyiden vuoksi totean tässä yhteydessä, ettei ilmoituk-

sen kirjaaminen automaattisesti johda asian esitutinnan aloittamiseen.

Katson niin ikään myös, että vanhempi rikoskonstaapeli D:n tutkintavastuuseen nimettynä poliisimiehenä olisi viimeistään kuulusteluissa ilmi tulleen perusteella tullut tiedustella kantelijoilta, halusivatko he tehdä C:n menettelystä rikosilmoituksen ja toimia kantelijoiden tahdon mukaisesti joko kirjaamalla uusi rikosilmoitus tai lisäämällä C:n osuus jo laadittuun rikosilmoitukseen mahdollisia jatkotoimenpiteitä (esim. tutkinnan hajauttaminen) ajatellen. Kantelukirjoituksen perusteella on pääteltävissä, että D:n ja kantelijoiden välillä oli käyty jonkinlaista keskustelua siitä, missä menettelyssä (rikosilmoitus vai hallintokantelu) C:n menettelyä voitaisiin tutkia. Luonnollisesti väitteen esittäjälle tulee selvittää, mitä eri vaihtoehdot merkitsevät, jotta hän voi tehdä valintansa perustellusti. Mikäli on epäselvää, onko ylipäätään esitetty "väite rikoksesta", tulisi myös tällöin tarvittaessa pyytää selvennystä.

Kirjoituksen perusteella kantelijat vaikuttavat varsin yksiselitteisesti halunneen C:stä tehtävän rikosilmoituksen ja tämän pyynnön he ovat myös ilmaisseet D:lle. D ei ole kuitenkaan rikosilmoitusta C:stä kirjannut, vaan se on kirjattu myöhemmin rikosilmoitusten vastaanotossa toimineen rikosylikonstaapeli E:n toimesta A:n kuulustelua seuranneena päivänä, kun kantelijat henkilökohtaisesti olivat esittäneet asiansa hänelle. Näkemykseni mukaan D:n menettelystä olla kirjaamatta ilmoitusta tai täydentää jo tehtyä ilmoitusta hänen tietoonsa tuodusta poliisimiestä koskevasta rikosepäilystä huolimatta, on voinut perustellusti syntyä epäily, että hän olisi pyrkinyt vaikuttamaan kantelijoihin jollakin tavoin C:tä koskevassa asiassa. Tämä voi horjuttaa luottamusta esitutinnan puolueettomuuteen ja mahdollisen esitutinnan toimittamiseen siltä osin, että esitutinnan toimittaminen olisi riippuvainen epäillyn asemasta.

Rikosylikonstaapeli E:llä ei ilmoituksen tekohetkellä (5.9.2005) ilmeisestikään ollut tarkempaa tietoa siitä, mihin tapahtumaan kantelijoiden tekemä rikosilmoitus liittyi. Tästä syystä hän oli ensivaiheessa olettanut, että asiasta oli jo laadittu rikosilmoitus, joka olisi ollut D:n tutkittavana. Sittemmin oli selvinnyt, ettei D:n tutkittavana olevassa asiassa käsitelty C:hen kohdistettua rikosepäilyä, ja asiasta kirjattiin rikosilmoitus. Katson, ettei E:n menettely tältä osin anna aihetta kommentteihin.

Kokonaisuutena asiaa arvioidessani katson, että ilmi tullut menettely poliisin tekemäksi epäillyn rikoksen kirjaamisen osalta ei ole täyttänyt rikosasian käsittelylle asetettuja vaatimuksia. Näkemykseni mukaan kysymyksessä on ollut tapahtumaketju, jossa eri asteissa ilmenneet vähäiset menettelyvirheet ja väärinkäsitykset ovat yhdessä muodostaneet suuremman kokonaisuuden. Tapaus osoittaa myös sen, miten keskeinen merkitys asioiden ja niiden käsittelyn eri vaiheiden asianmukaisella kirjaamisella jo heti alkuvaiheessa on, ei ainoastaan asianosaisen vaan myös viranomaisen itsensä samoin kuin valvontaviranomaisten kannalta. Asianosaisen ja viranomaisten kannalta asianmukainen kirjaaminen mahdollistaa asian käsittelyn vaiheiden seuraamisen. Yksittäisen virkamiehen kannalta kyse on samalla myös hänen omasta oikeusturvastaan siinä vaiheessa, kun asioita ehkä joudutaan jälkikäteen selvittämään.

Kun asianosaisten esittämien rikosväitteiden yksilöinti tällaisissa osaltaan toisen esitutinnan suorittamisen yhteydessä ilmi tulleissa tapauksissa on näkemykseni mukaan kuitenkin jossakin määrin ongelmallista ja tulkinnanvaraistakin, tydyn siihen, että saatan käsitykseni F:n ja D:n arvostelulle alttiista menettelystä heidän tietoonsa.

Mitä tulee esitutkinta-aineiston toimittamiseen kantelijoille, asiassa ei ole saatu riittävää selvyttä siitä, kenelle asiakirjojen saamista koskeva pyyntö oli esitetty. Ainakin vanhempi rikoskonstaapeli D kiistää, että hänelle olisi esitetty esitutkinta-aineistoa koskevaa asiakirjapyyntöä. Selvyden vuoksi totean, että esitutkinta-aineistoa ei lähetetä asianosaisille automaattisesti. Asianosaisella kuitenkin on oikeus halutessaan saada jäljennös esitutkinta-aineistosta esittämällä yksilöidyn asiakirjapyynnön

poliisilaitokselle.

Poliisimiesten käyttäytyminen

Kantelijat olivat kirjoituksessaan arvostelleet heidän kanssaan eri yhteyksissä asioineiden poliisimiesten käyttäytymistä. Kantelukirjoitusta voitaneen sen monitahoisuudesta johtuen tulkita siten, että kantelijat ovat katsoneet pääasiassa arvostelemiensa poliisimiesten (D ja E) käyttäytymisestä välittyneen kantelijoiden asiaan vähättelevä ja puolueellinen suhtautuminen.

Vanhempi rikoskonstaapeli D on kiistänyt kaikki esitetyt väitteet niiden tapahtumien osalta, joissa kantelijat ovat katsoneet D:n käyttäytyneen epäasiallisesti heitä kohtaan. Näin ollen D:n moitittavana pidettävästä käyttäytymisestä ei ole saatavissa asiaan vaikuttavaa lisäselvitystä.

Rikosylikonstaapeli E on myöntänyt hermostuneensa ja korottaneensa ääntään asioidessaan kantelijoiden kanssa rikosilmoituksen vastaanottotilanteessa. Tähän oli E:n selvityksen mukaan vaikuttanut kantelijoiden itsensä varsin kiihtynyt ja kovaääninen käyttäytyminen ("*Tiskin takana oli pariskunta, joka suorastaan raivosi ja huusi kovalla äänellä yhtä aikaa*"). Tätä ennen kantelijoiden kanssa asiainut henkilö oli tullut pyytämään E:ltä apua hankalien asiakkaiden johdosta tarkoittaen kantelijoita.

E:n selvityksen perusteella kantelijat olivat esittäneet rikosilmoituksen vastaanottotilanteessa asiansa huutamalla E:n puheen päälle, mikä oli johtanut niin E:n kuin kantelijoidenkin taholta jonkinlaiseen "huutokilpailuun". Selvitys viittaaakin siihen, että tilanne on ilmeisesti ollut varsin kiihtynyt sekä mahdollisesti edelleen kärjistynyt sen selvittämisen yhteydessä. Rikosylikonstaapeli E:n omankin kertomuksen perusteella on ilmeistä, että hän oli jossakin määrin menettänyt malttinsa asiakaspalvelutilanteessa, mitä ei mielestäni voi pitää hyväksyttävänä. Sellainen käyttäytyminen, joka voitaisiin keskiver tokansalaiselle sallia, ei välttämättä sovi poliisimiehen virkatehtävässään esittämäksi, vaikkakin poliisimiehellä olisi käyttäytymisellään tarkoitus ainoastaan saada "viestinsä perille"; tämän kaltaisissa tilanteissa tulos on usein juuri päinvastainen kuin on toivottu. Poliisimiehen tulisi tällaisessakin tilanteessa malttaa mielensä ja säilyttää asiallisuutensa. Ottaen huomioon tilanteen kokonaisuudessaan katson, ettei asia anna aiheutta muuhun kuin että kiinnitän rikosylikonstaapeli E:n huomiota poliisimiehellä edellytettävään käyttäytymisvelvoitteeseen virantoimituksessa.

Kokoavasti voidaan todeta, että kantelukirjoituksessa kerrotun perusteella on mahdollista, että kantelijat ovat tulleet tai vähintäänkin kokeneet tulleen väärin ymmärretyksi poliisin kanssa asioidessaan. Kantelijat olivat ilmeisimminkin kokeneet E:n ja osittain D:n kanssa käymänsä keskustelut siten, ettei C:tä koskevaa rikosilmoitusta siten tulnaisi kirjaamaan. Tätä näkökohtaa vasten katson aiheelliseksi myös lähettää tämän päätöksen Lahden kihlakunnan poliisilaitokselle vastaavanlaisten väärinkäsitysten välttämiseksi.

4

TOIMENPITEET

Saatan käsitykseni edellä kohdassa 3.1. ilmenevästä poliisilta edellytettävästä puolueettomuusvaatimuksesta vanhempi rikoskonstaapeli C:n tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni Etelä-Suomen lääninhallituksen poliisiosastolle edelleen eläkkeelle jääneelle C:lle toimitettavaksi.

Saatan myös kohdasta 3.2. ilmenevän käsitykseni kantelijoiden tekemän rikosilmoituksen vastaanottamisen menettelyssä ilmenneistä virheellisyyksistä Lahden kihlakunnan poliisilaitoksella kantelijoiden asiaa käsitelleiden vanhempi konstaapeli F:n, vanhempi rikoskonstaapeli D:n sekä rikosylikonstaapeli

pelin E:n tietoon. Lisäksi kiinnitän samasta kohdasta ilmenevin tavoin rikosylikonstaapelin E:n huomiota poliisilta edellytettävään käyttäytymisveloitteeseen. Tässä tarkoituksessa lähetän mainituille poliisimiehille jäljennökset tästä päätöksestäni.

Lähetän myös jäljennökset tästä päätöksestäni tiedoksi Etelä-Suomen lääninhallituksen poliisiosastolle sekä Lahden kihlakunnan poliisipäällikölle.

Muihin toimenpiteisiin kantelussa esitetty ei anna aiheutta ja kantelukirjoituksen liitteet palautetaan ohessa.